

Pótlások egy gyűjteményhez. Az utóbbi hónapokban sűrűn lapozgattam Reményik Sándor verseinek a Kálvin és a Luther Kiadónál 2012-ben Dávid Gyula szerkesztésében megjelent kétkötetes gyűjteményét, amelynek 2004 októberére keltezett, a többi közt az Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, az Orpheus és az Unikornis Kiadó Reményik-köteteit méltató kiadástörténeti összefoglalójában örömmel olvastam a következőket: „Mindhárom utóbb említett kiadásban megjelentek – az *Erdélyi Márciusban* jelentős számban – a korábbi »összes versek«-ben nem szereplő költemények, részben az egykorú sajtóból, részben a költőnek a Petőfi Irodalmi Múzeumban és a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában őrzött hagyatékából. Ezt a közel 200 kiadatlan verset is felölelte aztán a Polis Könyvkiadónál megjelent *Hátrahagyott versek* (Kolozsvár, 2002. Dávid Gyula gondozásában), amely – az egykorú sajtó és a költő hagyatéka módszeres átkutatásával – összesen több mint 400, a korábbi »összes versek«-ből hiányzó Reményik-verssel tette teljesebbé a költőről addig kialakult képet. – Mostani kiadásunk az 1943-as *Összes versek* és a 2002-es *Hátrahagyott versek* teljes anyagát tartalmazza.”

A teljesítmény, amelyről a fenti adatok tanúskodnak, lenyűgöző. Éppen ezért örömmel csak kis mértékben mérsékelte, amikor alkalomszerűen kézbe vettem *Az Erdélyi Helikon költői (1928–1944)* című antológiát (szerk. Szemlér Ferenc, Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1973.), s ennek repertóriumában három olyan Reményik-versre bukkantam, amely nemcsak az *Erdélyi Helikon* évfolyamaiban, hanem az antológiában is fellelhető, a Reményik Sándor *Összes verse* című gyűjteményből viszont hiányzik. Ezek a következők:

Szeretnék szeretni = *Erdélyi Helikon*, 1929, 5, 322. → *Az Erdélyi Helikon költői*, 389–390.
Tények = *Erdélyi Helikon*, 1932, 1, 9. → *Az Erdélyi Helikon költői*, 394–395.
Lövés = *Erdélyi Helikon*, 1939, 8, 544. → *Az Erdélyi Helikon költői*, 421–422.

Találtam a repertóriumban egy versciklust is, amelynek 18 számozott darabját a kezdő sorok alapján próbáltam az új kétkötetes Reményik-gyűjtemény verseivel egyeztetni. A kezdő sorok mutatójának hiányában csak a tévedés kockázatával állapíthattam meg, hogy a *Hontalan versek* című ciklusból (*Erdélyi Helikon*, 1938, 9, 649–654.) csupán a 2. és a 9. lelhető fel a Reményik Sándor *Összes verse* című gyűjteményben, *Hová??*, illetve *Nagyasszonyunk* címmel. A gyűjteményből hiányzó számozott versek címéül kezdő sorukat tüntettem fel:

1. [*Az én világom szertehullott...*] 649.
3. [*Egy arc. Úristen, el miért veszett...*] 650.
4. [*A költő és talán az ember...*] 650.
5. [*Egy sötét kicsi pont az agyban...*] 650.
6. [*Azt mondjátok, hogy a színem jó...*] 651.
7. [*Én mindenkit szerettem...*] 651.
8. [*Jaj, ha tudnálak megsíratni...*] 651.
10. [*Rettenetesen szaporodnak...*] 651.
11. [*Ó, az élők nem boldogok...*] 652.
12. [*Hiszem az ördögöt...*] 652.
13. [*Uram, Te ördögöket üztél...*] 652.
14. [*A gyógyulás rejtett forrása...*] 653.
15. [*Bizony nem mi kiáltjuk el magunkat...*] 653.
16. [*Árvák vagyunk...*] 653.
17. [*Jég vagyok: szeretnék fölengedni...*] 653.
18. [*Istenem, nem kérek tőled nagyot...*] 653–654.

Folytatólag más, kezem ügyébe eső kiadványokat lapozva az egyik marosvásárhelyi folyóirat antológiájában is rábukkantam egy – hadd tegyem hozzá: viszonylag korai, jelentős – Reményik-alkotásra, amely szintén hiányzik a Reményik Sándor *Összes verse* című gyűjteményből. Adatai:

Az Isten sír: (Madách szellemének.) = *Zord Idő*, 1921, 4, 158. → *Zord Idő 1919–1921*, Antológia, szerk. Kuti Márta, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 1998, 59–60.

A jelzett hiányok arról árulkodnak, hogy a tiltásokban tobzódó történelmi korszakok kártevésői milyen nehezen hozhatók helyre – akár az irodalomban is.

Mutatványként a 2012. évi Reményik-kiadásból hiányzó alkotások közül az *Erdélyi Helikon* 1938. novemberi számában megjelent *Hontalan versek* 14. és 16. darabját idézem:

[A gyógyulás rejtett forrása...]

*A gyógyulás rejtett forrása
Talán nincs is oly nagyon messze.
Víz-kutató varázs-vesszővel
Orvosok járnak körülötte.
Víz-kutató varázs-vesszővel
Verik földemet orvosok,
Verik, kutatják, jaj de régen –
És én a forrás közvetlen közelében
Szomjan halok.*

[Árvák vagyunk...]

*Árvák vagyunk.
Atyánk messze trónol a mennyben,
Csak vergődünk fogvacogató lázban.
Nincsen egyéb:
Ragadjuk meg egymás kezét
Ebben az óriási árvaházban.*

MÓZES HUBA